

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

**Pedagogika
Seminární práce**

Výchova proti rasismu a xenofobii

Vypracovali:

**Ivo Mrkvánek (učo 74934)
David Vlček (učo 146917)**

Brno 2007

Obsah

1 Základní pojmy	3
2 Výchova k toleranci a ovlivňování postojů	4
3 Návrh postupu při výchově k rasové snášenlivosti	7
3.1 Základní desatero modelových situací	8
4 Stav rasismu, xenofobie v ČR	10
4.1 Diskriminovaná skupina v ČR	10
4.2 Evropský sociální fond	10
4.3 Antidiskriminační zákon	11
4.4 Otázka Legislativy v rámci EU	11
4.5 Zaměstnanost v rámci romské komunity	11
4.6 Problematika bydlení Romů	12
4.7 Rasově motivované násilí a kriminalita v ČR	12
5 Vzdělávání romské komunity	14
5.1 Gabalova analýza romských sociálně vyloučených lokalit	14
6 Výzkumy ve vzdělávání	16
6.1 Výzkum centra aplikované antropologie v Plzni	16
6.2 Výzkum Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v roce 2006	17
6.3 Mezinárodní dokumenty o diskriminaci ve školství	17
7 Multikulturní výchova	18
7.1 Tvorba protipředsudkového klimatu ve třídě a multikulturní výchova	18
7.2 Romské dítě v neromské škole	19
7.3 Kompas – manuál pro multikulturní výchovu	19
8 Romano suno – Romský sen	20
9 Literatura a zdroje	21
9.1 Doporučená literatura	21
9.2 Použitá literatura a prameny	21
10 Přílohy	23
10.1 Evropský rok rovných příležitostí – český antidiskriminační projekt	25

1 Základní pojmy

Rasismus

je názor, který tvrdí, že někteří lidé jsou nadřazení a jiní méněcenní z důvodu příslušnosti k určité rase. Rasisti definují rasu jako skupinu lidí stejného původu. Rozlišují různé rasy podle fyzického charakteru, jako je barva kůže nebo kvalita vlasů. Slovo „rasismus“ se používá k označení agresivního či ponižujícího chování k příslušníkům „jiné rasy“.

Předsudek

je přisuzování vlastností lidem dopředu, aniž bychom je znali.

Rasová diskriminace

je chování, které znevýhodňuje práva jiného člověka z důvodu jeho etnického, národního nebo rasového původu.

Antisemitismus

je zaujatost proti Židům, založená na jejich zkresleném obrazu, jako by byli zcela odlišní. Nejstrašnějším projevem antisemitismu byla nacistická ideologie o čistotě rasy po nástupu Adolfa Hitlera k moci. Během druhé světové války bylo v koncentračních táborech zavražděno 6 miliónů Židů.

Xenofobie

je v doslovném překladu strach z cizinců. Slovo se většinou užívá pro označení nesnášenlivosti k lidem z jiných zemí a rovněž nedostatek úcty k jejich tradici a kultuře. Stejně jako rasismus je xenofobie předsudek, který vytváří negativní názor bez jakékoliv předcházející znalosti.

Intolerance

je nedostatek úcty k jiným způsobům chování a jednání, nedostatek respektu k jinému přesvědčení či víře.

2 Výchova k toleranci a ovlivňování postojů

„Já v tom světě žiju, nevadí mi, že jsem Cikánka, a nikdy mi to vadit nebude. Já vím, jaké je to být jiná než ostatní, ale zajímalo by mě, v čem jsme jiní než oni. Barvou pleti? Tak proč se lidé, zejména rasisté, chodí opalovat, když nechtějí být jako my?“

„Proč lidé upozorňují na rozdíly, když mají stejného předka? Podle biologie a dějepisu to je opice, podle bible Adam a Eva.“

Vlivem médií a možnosti cestovat se svět během několika let mnohonásobně zmenšil, změna negativních názorů vůči okolnímu světu je tedy čím dál více žádaná. Na rozdíl od dospělých, děti a mládež vstřícně a obezřetně přijímají nové hodnoty a názory, nemají zábrany vidět svět kolem sebe z různých úhlů a pohledů. Mladí lidé jsou k přijímání odlišností, které s sebou jiné kultury přinášejí, mnohem vstřícnější, tolerantnější a mají větší nadhled. Proto je nutné věnovat pozornost způsobu, jak mladým předáváme své zkušenosti a dovednosti, aby měli dostatek času je vnitřně přijmout za své.

S výchovou k toleranci je třeba začít již od raného věku. Většinu rasistických a xenofobních postojů dítě přijme za své již v raném věku z rodiny a ze svého nejbližšího okolí. V prvé řadě bychom však jako vychovatelé měli od různých rasistických či xenofobních postojů upustit my sami, měli bychom se oprostit od předsudků či stereotypů spojených s vnímáním cizinců a jejich odlišné kultury a životního stylu, které mohou vést u řady obyvatel až k jisté averzi. Vždyť jen těžko může k toleranci a proti rasismu či xenofobii vést někdo, kdo tyto postoje sám zastává.

Chceme-li vychovávat děti a mládež k toleranci, znamená to, že si přejeme ovlivňovat jejich postoje. Postoj jedince k určité osobě, předmětu, situaci bývá definován jako predispozice zřetelně vůči této osobě, předmětu, situaci jednat, vnímat, myslit a cítit.

Existuje tedy kognitivní, emotivní a konativní složka postoje. Působit na změnu postoje pak vyžaduje působit na všechny tyto složky, neomezovat se pouze na některé z nich.

Postoje mají tři základní atributy:

- **vztahují se k něčemu,**
- **jsou pozitivní, neutrální nebo negativní,**
- **mají určitou intenzitu.**

Změna postoje pak může být kongruentní (působící ve shodném směru) – té lze dosáhnout snadněji, a inkongruentní (působící v opačném směru) – dosahuje se jí podstatně obtížněji. Extrémní postoje jsou sice méně časté, ale intenzivnější, odolnější vůči změnám, zvláště vůči racionálním vlivům.

Konzistencí postojů rozumíme soudržnost různých komponent postoje, tj. jeho kognitivních, emotivních a konativních složek. Konzistentní postoje jsou stabilnější, inkonzistentní relativně nestabilní. Rovněž postoje založené na silných potřebách a zájmech jsou odolnější vůči změnám, zvláště vůči změnám inkongruentním.

Postoje závisí na hodnotách, jejich osobním významu, kulturním stupni zvláště té společenské skupiny, k níž se jedinec pozitivně vztahuje: takové postoje se jen obtížně mění v inkongruentním směru.

Postoje se utvářejí v procesu sociálního učení. Jejich zdroji jsou:

- **specifické zkušenosti** (např. setkání s milou osobou),
- **sociální komunikace** (např. děti přejímají hotové postoje od rodičů),
- **modely** (napodobování osob, se kterými se identifikujeme),
- **institucionální faktory** (společenské instituce, církve, politické strany).

Experimentálně byl zkoumán i vliv prostředků hromadné komunikace (masmédií) na změnu postojů. Ukázalo se, že rozhodující jsou tyto faktory: zdroj materiálu, materiál samotný, prostředí, ve kterém byl jedinec, vlastnosti jedince (inteligence, sugestibilita). Účinnější jsou vlivy informační než propagační, přesvědčování na základě vyvolávání emocí než na logické argumentaci, vlivy, které se sumují, než vlivy jedinečné. Osoby s neutrálními nebo ambivalentními postoji se dají

snáze ovlivnit než osoby s postoji určitějšími. Mínění většiny má větší vliv než mínění expertů. Mínění osob dotazovaných na určité hodnocení však často nevyjadřuje jejich skutečný postoj, mezi postojem jako vnitřní dispozicí a jeho vnějším výrazem v mínění může být rozpor. Emocionálně silně akcentované přesvědčování může vyvolávat u přesvědčovaných racionální obrany, které vytvářejí rezistenci vůči změnám postoje.

3 Návrh postupu při výchově k rasové snášenlivosti

- ✓ Vést dospívající k ujasnění vlastních postojů vůči jiným národnostem a rasám. Podpořit pozitivní postoje, porozumět negativním, nezůstat však u konstatování, ale jít dál, hledat kořeny negativního postoje – často to bývá strach, negativní zkušenost, strach z kriminality určité kultury. Existuje-li něco jako negativní společenský jev, nelze to vyvracet, ale je možné zdůrazňovat, že jedinci nerepresentují celé etnikum. Často bývá příčinou negativního postoje špatná osobní zkušenost, spíše se mnohdy jedná o xenofobii než o skutečný rasismus. K navození pozitivní atmosféry, aktivity při práci ve třídě je vhodnější beseda než přednáška. Lze využít metod, jako je brainstorming, popřípadě dotazník, ve kterém se nejprve zamyslí každý individuálně nad tématem, poté své názory probírá ve dvojici, pak ve skupině asi o pěti lidech; teprve poté následuje veřejná prezentace názorů skupiny, při které se snažíme dospět k přijatelným návrhům řešení. Podstatné je po celou dobu besedy zachovat nehodnotící postoj, nechat zaznít všechny názory, neblokovat děti tím, že dáváme najevo odsouzení, není-li jejich názor v souladu s naším.

Techniku se je možné naučit, ale není možné dát přesný návod, jak s dětmi pracovat, není možné dát hotový nástroj, tím jsou vedoucí skupin sami. Podstatné je, aby měli ujasněný vlastní postoj, byli autentičtí, nedirektivní, počítali s opozicí a uměli s ní zacházet. Otevřenost dospívajících potřebuje čas a důvěru, účinnější je setkat se s dětmi vícekrát než provést jednorázovou akci, časově je třeba počítat s jednou a půl hodinou, jedna vyučovací hodina tedy nestačí.

- ✓ Informovat o etniku, které mládež nejvíce zajímá nebo ke kterému má nejproblematičtější vztah.
- ✓ Uspořádat sérii besed, přiblížit v nich etnikum, vést k porozumění.
- ✓ Uspořádat cyklus seminářů pro učitele, využít formy sociálně pedagogického výcviku, soustředit se nejen na získávání informací, ale i na vlastní prožitek, ujasnění vlastních postojů.

- ✓ Využít interaktivních her k okamžitému osvojení si nových dovedností, zkušeností, jakožto prostředku s dlouhodobějším efektem. Pokud je možnost vyzkoušet si novou vědomost v praxi ihned po jejím získání, její podržení v paměti je až 90 %

3.1 Základní desatero modelových situací

- Žáci by měli být na počátku hry uvolnění a měli by sedět neformálně v kruhu.
- Atmosféra by měla být plná pohody, bezpečí a respektu. Před programem je vhodné upozornit účastníky na právo nezúčastnit se aktivit, které pociťují jako příliš ohrožující.
- Každý má svou pravdu a své vidění světa, neberme mu je, ale rozšiřujeme mu pohled na problém a lidi kolem o další pravdu a jiné vidění
- Otázky či „nedostatečné a nesprávné“ odpovědi není vhodné hodnotit a kritizovat. Ten, kdo promluvil, riskoval.
- Důležité je nebát se otázek. Vhodné je otázku nejdříve „vhodit“ zpět mezi studenty, svoji odpověď přidat nakonec a zahrnovat do požadovaného kontextu. Je vhodné, aby se vedoucí účastníků raději ptal: „Co si myslíte vy?“ a „Jak to cítíte?“ než aby tvrdil: „Je to tak a tak.“ nebo „Je to špatně nebo dobře.“
- Nápady a návrhy studentů je vhodné zapisovat na volný papír (tzv. skupinovou paměť) nebo tabuli, aby bylo možné se k tématu vracet a připomínat.

- Každou hru nebo modelovou situaci je vhodné uvádět s přesným cílem, který je nutné na konci zopakovat.

- Po každé hře by měla následovat diskuze a analýza a sdělení, proč tato modelová situace byla vybrána.

- Nebojme se pocitů a citových vyjádření, naše kultura zbytečně mnohé zakrývá. Naše příběhy jsou fakta i pocity dohromady.

- **Bud'me otevřeni odlišnostem a podporujme toleranci v každém okolo sebe. Odlišnost nás nemůže ohrozit, ale obohatit.**

4 Stav rasismu, xenofobie v ČR

Zpráva o stavu rasismu, xenofobie a antisemitismu v České republice v roce 2006.

- vychází z národních oficiálních i neoficiálních zdrojů a zdrojů mezinárodních organizací a sítí, které sledují diskriminaci v České republice (Amnesty International, ENAR). Česká legislativa nadále nedovoluje získávat a shromažďovat údaje o etnických menšinách a etnickém původu a ve většině sledovaných oblastí není diskriminaci možné statisticky sledovat na základě oficiálních dat.
- Nejdůležitějším zdrojem informací tak zůstávají kvalitativní výzkumy nestátních neziskových organizací, výzkumných a univerzitních pracovišť a médií. Nejvýznamnějším takovým výzkumem byla v roce 2006 tzv. Gabalova Analýza sociálně vyloučených romských lokalit, která poskytuje cenné informace o aktuálním stavu diskriminace ve většině sledovaných oblastech.

4.1 Diskriminovaná skupina v ČR

Téměř veškeré relevantní zdroje se shodují na tom, že mezi skupiny nejvíce ohrožené diskriminací v České republice patří **Romové**, a to zejména ti, jenž žijí v sociálně vyloučených lokalitách. Česká vláda se rozhodla pro inovaci v řešení tohoto problému, silnou motivací je budoucí finanční podpora z Evropského sociálního fondu.

4.2 Evropský sociální fond

V průběhu roku 2006 byla zahájena řada inovativních projektů podpořených právě z prostředků **Evropského sociálního fondu**. Lze předpokládat, že jejich realizace bude mít pozitivní vliv na potírání diskriminace. Vzhledem ke krátké době,

kteřá uplynula od jejich zahájení, je však zatím předčasné hodnotit jejich skutečný dopad.

4.3 Antidiskriminační zákon

Česká republika má povinnost zavést **antidiskriminační zákon**.

Ten však byl v průběhu roku 2006 Parlamentem ČR odmítnut a ochrana proti diskriminaci tak zůstává ve všech sledovaných oblastech (s výjimkou zaměstnanosti) roztržštěná.

V rámci jednotlivých sledovaných oblastí byly v průběhu roku 2006 zaznamenány následující níže uvedené nejvýznamnější události.

4.4 Otázka Legislativy v rámci EU

- Směrnice Rady EU 2000/43/EC o rasové rovnosti a 2000/78/EC o rovnosti v zaměstnání dosud nebyly plně transponovány do českého právního řádu.
- Směrnice Rady EU 2003/109/EC o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty, byla již plně transponována do českého právního řádu.
- Novela občanského zákoníku týkající se nájmu bytu (zákon č. 107/2006 Sb.) by ve svém důsledku potenciálně mohla mít diskriminační účinky. Tato novela přináší zásadní změny týkající se zejména výpovědi z nájmu bytu.

4.5 Zaměstnanost v rámci romské komunity

- Romové jsou nejvýznamnější skupinou obyvatel postiženou diskriminací na trhu práce.
- Jako klíčový nástroj boje proti této diskriminaci byl pro budoucí období identifikován Evropský sociální fond.

- Byl přijat nový zákoník práce, který implementuje některá ustanovení týkající se zákazu diskriminace v oblasti pracovně právních vztahů z evropské směrnice 2000/43/EC.
- Oblast zaměstnanosti je tak jedinou, kde existuje ucelená ochrana proti diskriminaci

4.6 Problematika bydlení Romů

- Pokračuje trend vytváření sociálně vyloučených, převážně romských lokalit („ghett“) na okrajích měst (v Brně jsou to např. Cejl, Bratislavská).
- Mechanismus vytváření sociálně vyloučených lokalit („ghett“) byl v průběhu roku 2006 popsán v tzv. Gabalově zprávě neboli analýze sociálně vyloučený romských lokalit.

4.7 Rasově motivované násilí a kriminalita v ČR

- V České republice stále není možné sledovat etnicitu obětí a pachatelů rasově motivované kriminality. Na základě oficiálních statistik je pouze sledován případný rasový motiv deliktů.
- Míra rasově motivované kriminality zůstává v roce 2006 víceméně konstantní.
- Neexistuje a ani nemůže být žádný nezávislý subjekt, který by systematicky monitoroval rasově motivovanou kriminalitu a etnicitu pachatelů a obětí.
- Neexistuje žádný program podpory zaměřený specificky na oběti rasově motivované kriminality

- DROM,o.p.s. v Brně zavedl v minulém roce jednu ze svých aktivit policejní asistenci, hlavně se jedná o klienty z řad Romů, pochopitelně je zde i možná pomoc sociálně slabým občanům z řad majoritní společnosti (jedná se o poradenství obětem, doprovod k soudům, pochůzky atd.)

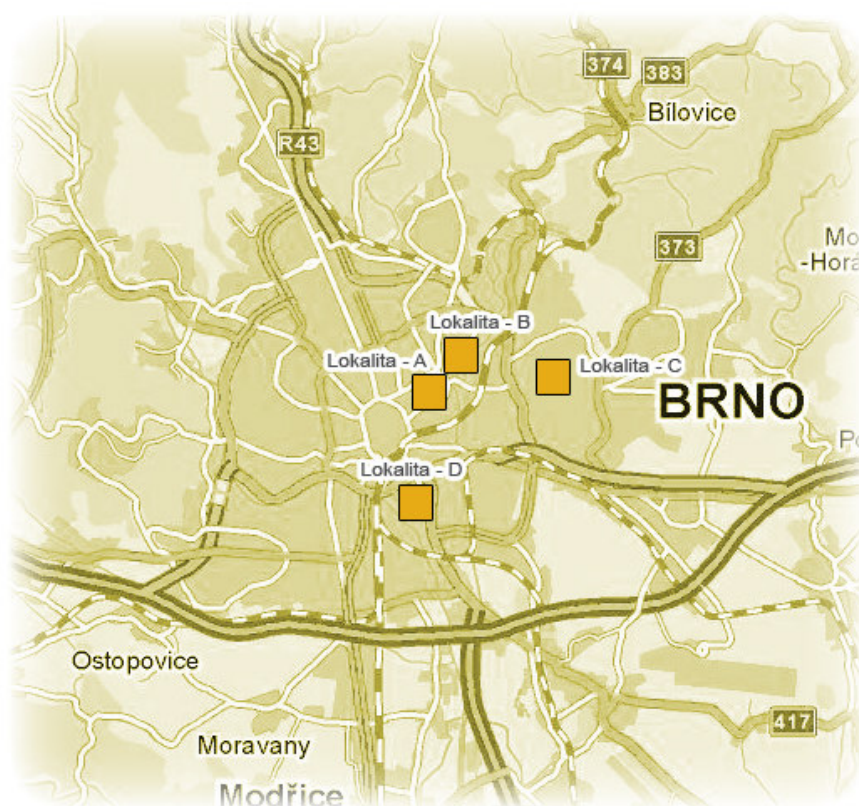
5 Vzdělávání romské komunity

- Odborné studie potvrzují přetrvávající trend segregace romských žáků.
- Druhým rokem je v platnosti nový školský zákon, který zrušil zvláštní školy nahradil je školami speciálními. V řadě případů se však ukazuje, že tato změna byla pouze formální.
- Evropským soudem pro lidská práva bylo rozhodnuto v kauze „D.H. a ostatní versus Česká republika“. Verdikt soudu představuje precedens a potvrzuje, že diskriminace ve školství je velmi obtížně prokazatelná.

5.1 Gabalova analýza romských sociálně vyloučených lokalit

- podává podrobnější přehled situace v jednotlivých sociálně vyloučených lokalitách.
- Míra zastoupení romských dětí ve speciálních školách se v různých lokalitách významně liší podle místních podmínek (dostupnost speciální školy, praxe místní pedagogicko psychologické poradny, která umístění doporučuje, míra sociálního vyloučení a deprivace v dané lokalitě ad.).
- Například ve většině pražských lokalit nenavštěvují speciální školy téměř žádné děti, naopak v Kladně dosahuje počet dětí navštěvujících speciální školu až 80 %.

INTERAKTIVNÍ MAPY¹

¹ viz. Gabalova analýza sociálně vyloučených lokalit, ukázka Brno, zdroj: www.esfcr.cz/mapa

6 Výzkumy ve vzdělávání

V roce 2006 byly v České republice publikovány dva významnější výzkumy týkající se rasismu a diskriminace ve vzdělávání, jsou to:

- a) **(Ne)rovné šance na vzdělání. Vzdělanostní nerovnosti v České republice.**
- b) **Postoje a vědomosti českých žáků (studentů) a budoucích pedagogů ve vztahu k národnostním menšinám.**

Dále byly zveřejněny dva následující výzkumy, které se zabývaly sociální exkluzí, diskriminací a marginalizací v obecné rovině, nicméně konstatují důležitá fakta i ve vztahu ke vzdělávacímu systému:

- c) **Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a komunit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti.**
- d) **Romové v osidlech sociálního vyloučení (sborník dlouhodobého stacionárního terénního výzkumu sociálně vyloučených romských komunit)**

6.1 Výzkum centra aplikované antropologie v Plzni

Neměl extenzivní charakter a jeho výsledkem nejsou reprezentativní statistická data, výsledkem jsou však velmi podrobné kazuistiky segregační praxe, které s nejvyšší pravděpodobností nebudou ojedinělé. Ve vyloučené lokalitě v Kladně navštěvují zvláštní školu zhruba dvě třetiny ze všech dětí. Zaměstnanci pedagogicko-psychologické poradny, která doporučuje zařazení dětí do zvláštní školy, naprosto odmítají jakoukoli sociokulturní podmíněnost IQ testů a trvají na tom, že všechny děti zařazované do zvláštní školy jsou „opravdu mentálně retardované.“

Velmi rozporuplná je metoda „přímého vřazování“, kdy sociální pracovníce v koordinaci s pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP) vede vytipované dítě „jakoby“ k zápisu do první třídy, ale ve skutečnosti je v PPP testováno, a pokud

neobstojí, je do zvláštní školy zařazeno přímo od prvního ročníku. Vzhledem k nízké kvalifikovanosti a neschopnosti dohlédnout důsledky proti tomu rodiče romských dětí většinou neprotestují. Naprosto alarmující je v daném případě fakt, že všichni (!) zaměstnanci PPP jsou zároveň zaměstnanci zvláštní školy, takže mají evidentní zájem na vysokých počtech „retardovaných“ žáků, od kterých se odvozují dotace pro školu.

6.2 Výzkum Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v roce 2006

Fakulta částečně zveřejnila výsledky reprezentativního výzkumu, který zjišťoval úroveň informovanosti o jiných kulturách mezi školní mládeží a její postoje vůči menšinám. Nejlépe jsou žáci a studenti informováni o židovské historii a tradici, nejnižší úroveň znalostí byla zjištěna u vietnamské a romské historie a kultury. Část odpovědí byla výrazně xenofobní, 8 % ve vztahu k romské a 4 % ve vztahu k vietnamské komunitě. Devadesát procent dětí nemá žádné povědomí o koncentračním táboře pro Romy v Letech u Písku, dvě třetiny respondentů neznaly žádný vietnamský zvyk. Jako problematický označili autoři výzkumu i vztah školní mládeže vůči Arabům.

Dalším problémem v českém školství je neklesající míra xenofobie mezi mládeží.

6.3 Mezinárodní dokumenty o diskriminaci ve školství

Zároveň byly v roce 2006 publikovány zprávy několika mezinárodních organizací a sítí, které obsahují cenné informace o diskriminaci ve školství. Zde jsou dvě důležité mezinárodní zprávy

- **ENAR Shadow report 2005**
- **Zpráva o stavu lidských práv Amnesty International**

7 Multikulturní výchova

V souvislosti s novým školským zákonem, který zavedl multikulturní výchovu jako povinnou součást výuky na všech školách základní a střední úrovně, roste v roce 2006 počet státních i neziskových institucí, které se zabývají implementací multikulturní výchovy do školství, poskytují metodiky a školení pedagogům nebo se zabývají vzděláváním lektorů v oblasti multikulturní výchovy.

Jsou to například :

- **Národní institut dalšího vzdělávání**
- **Výzkumný ústav pedagogický**
- **neziskové organizace Partners Czech, Step by step, Multikulturní centrum Praha, program Varianty společnosti Člověk v tísni, Drom o.p.s., IQRoma servis o.p.s.**

7.1 Tvorba protipředsudkového klimatu ve třídě a multikulturní výchova

Sukuba (1993) v souvislosti s multikulturním prostředím mluví o zachování osobní a kulturní identity. Pro integraci je nezbytné respektovat základní lidská a občanská práva včetně mravních hodnot. Jako pozitivní mravní a občanské hodnoty lze zařadit: aktivita, být osobností, čestnost, důstojnost, lástka a úcta k občanům jiných národností, láska k národu, láska k rodné zemi, lidskost, náboženská snášenlivost, rovnoprávnost, tolerance, odpovědnost apod.

Podle Sabola a Zubkové (2003) je smyslem vytváření protipředsudkového klimatu podněcování angažovanosti a konkrétní činnosti, které se opírají o názor žáka, jeho postoje a hodnoty.

V praxi pak využívají tyto aktivity:

- „s kým s jsi chtěl bydlet v jednom domě?“,
- „v čem je síla modliteb?“ (smyslem je naučit se rozpoznat při sledování médií základní etnické stereotypy a skryté xenofobní formulace),
- „transplantace srdce“ (smyslem je sestavit pořadí pacientů, kteří mají různé charakteristiky),
- vyprávění příběhů, u kterých se žáci mohou nenásilným způsobem zamyslet na různými aspekty diskriminace, rasismu a xenofobie.

7.2 Romské dítě v neromské škole

Slobodníková a Zubková (2003) shrnují, že „romské dítě přijímá způsob života, jednání, zvyky i názory své rodiny, uznává jiné společenské normy než dítě z neromské společnosti.“ Pokud chtějí předejít negativním vlivům v takových rodinách, které lze nazvat nevyhovujícím rodinným prostředím (např. méně podnětné prostředí, výskyt sociálně patologických jevů), je potřeba začít s výchovou dítěte co nejdříve.

Na druhou stranu si však myslím, že se seznámením majority se zvyky a způsoby života jiných kultur je také vhodné začít v raném věku, je však nutné přizpůsobit formu a množství předávaných informací, důležité je, aby se děti v multikulturní výchově vzdělávaly co nejpřirozenějším způsobem (např. společná hra dětí různých etnik v mateřské škole, společná práce v prvních ročnících základní školy).

7.3 Kompas – manuál pro multikulturní výchovu

Nedávno byl přeložen velmi vhodný manuál pro multikulturní výchovu pro oblast vzdělávání etnických aj. menšin v ČR, který vyšel v roce 2006.

„*Kompas*“ nabízí kromě teoretického úvodu také podrobné informace k tématům výchova k lidským právům a jiné oblasti vývoje, ale také např. 49 praktických aktivit a metod pro výchovu k lidským právům. Dále se také zabývá doplňujícími informacemi o obecných tématech (např. občanství, demokracie, diskriminace a xenofobie, sociální práva, rovnost mužů a žen apod.).

Na str. 68 nabízí přehled aktivit, mezi ně patří např. „až přijde zítřek“, „máme na výběr?“, „násilí v mém životě“, „život v dokonalém světě“ a mnoho dalších.

8 Romano suno – Romský sen

Roku 1997 společnost Nová škola podle Pape (2007) v Praze poprvé vyhlásila literární soutěž v romštině Romano suno. Proč v romštině? Účelem soutěže bylo dát možnost romským dětem, které umějí romsky, aby tuto svou schopnost mohly někde uplatnit. Pokud by však stály před volbou, zda psát svou práci v romštině či češtině, jistě by většina těch dětí raději psala česky, neboť tímto jazykem se učí psát i ve škole. Romštinu používají jen k mluvení a důsledkem tohoto vývoje (jak historického, společenského, kulturního) je jejich romština ovlivněna češtinou i slovenštinou. Řeč dětí je často chudá apod.. Nicméně soutěž pomohla pochopit dětem, pedagogům a spolužákům, kteří romsky neumí, že romština může být svébytným jazykem, že se jí z její pomocí dá vyjádřit láska, nenávisť, smutek, radost apod.

Dokonce můžou být za znalost romštiny pozitivně hodnoceny. Děti píší téměř o čemkoli podle vyhlášeného tématu, který se každoročně mění např. moje rodina, co mi vyprávěl/a můj dědeček, moje babička, romské zvyky a tradice, proč jsem rád/a na světě aj. Při této příležitosti se děti svěří se svými radostmi i starostmi, štěstím i neštěstím, se zážitky z rodiny i ze školy. Při čtení jejich prací si člověk uvědomí, že ne všechny děti mají milující rodiče, ne všechny děti mají dobré kamarády a spolužáky a ne všechny děti jsou šťastné. Ukázka jednoho romského dopisu dítěte na dané téma, viz.níže.

Václav Malý, 11 let, Vítkov,

Jsem Rom, takový poloviční. Moje maminka je Romka a tatínek gadžo. Jeden bílý kluk mi každý den nadává: „Cikáne, špíno!“ Je mi to moc líto. Paní učitelka nás učí o tom, co je to rasismus. Ten kluk je tedy rasista. Vysmívá se mi, i když o mně nic neví. Neví, že se dobře učím, doma se vším pomáhám, se dřevem, pomáhám s malými dětmi. Dříve jsem se s ním chtěl prát. Učitelka mi ale řekla, ať to nedělám. Chytré děti to nedělají. Řekla, že je ten kluk hloupý. To, že jsem Rom, přece neznamená, že jsem špinavý. Chci se dobře učit, abych se mohl stát automechanikem. Věřím, že bude dobře. Mám dobrou učitelku a dobrou rodinu.

9 Literatura a zdroje

9.1 Doporučená literatura

- Balabánová, H.: Praktické zkušenosti se vzděláváním romských dětí, Ment 1995
- Davidová, E.: Romano drom-Cesty Romů, Olomouc 1995
- Hübschmannová M.: Šaj pes dovakeras – Můžeme se domluvit, Olomouc 1994, 1996
- Liégeois J.P.: Rómovia, Cigáni, kočovníci, Bratislava 1997
- Mann, A.: Neznámí Rómovia, Bratislava 1992
- Nečas, C.: Holocaust českých Romů, 1999
- Pape, M.: A nikdo vám nebude věřit, Praha 1997
- Portik M.: Determinanty edukácie rómskych žiakov, Prešov 2003
- Romové v České republice (1945 – 1998), Socioklub 1999
- Sborník romistických studií: Romano džaniben
- Říčan P.: S Romy žít budeme – jde o to jak, Portál 1998
- Sborník: Metody výchovy a vzdělávání ve vztahu k národnostním menšinám, Praha 2005 (různí autoři)
- Sborník: Romano suno, Nová škola, o.p.s 2003-2005
- Šišková, T.: Výchova k toleranci a proti rasismu, Praha, Portál 1998
- Uherčíková, V.- Poláková, E.: Empirické poznatky z edukácie romských dětí, Nitra 2003
- Jelloun, T. B.: Tati, co je to rasismus? Praha, 2004

9.2 Použitá literatura a prameny

Balogová Slobodníková, M., Zubková, I.: Romové a edukácia. Školiaci program o multikulturalizme a motivácii pre učiteľov žiakov stredných škol pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného a výchovne menej podnetného prostredia. Euroformes, 2003

Brander, P., Oliveira, B. a kol.: KOMPAS, Manuál pro výchovu mládeže k lidským právům. Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2006

Gabal, I.: Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, Praha 2006

Pape, I.: Jak pracovat s Rómskými žáky. Příručka pro učitele a asistenty pedagogů, Slovo 21, 2007

Sýkora, L., Temelová, J.: Prevence prostorové segregace, Praha 2005

Šišková, T.: Výchova k toleranci a proti rasismu, Praha, Portál 1998

Člověk v tísní společnost při Č T, o. p. s : O stavu rasismu, xenofobie a antisemitismu v České republice v roce 2006

- www.esfcr.cz
- www.iqrs.cz
- www.partnersczech.cz
- www.sbscr.cz
- www.mkc.cz/cz/uvod.html
- www.varianty.cz
- www.diskriminace.cz
- www.romea.cz
- www.infoservis.net
- www.migraceonline.cz
- www.stop-discrimination.info
- www.jaktovidimja.cz
- www.ethnic-friendly.eu
- www.drom.cz
- www.clovekvtisni.cz
- www.enar-eu.org/

10 Přílohy

Klíčové činnosti a události

V rámci roku 2007 – Evropského roku rovných příležitostí pro všechny se ve všech 25 zemích EU a také v Bulharsku, Rumunsku, Norsku, na Islandu a v Lichtenštejnsku připravují stovky nejvýznamnějších aktivit.

Události v Evropě zahájí:

- historicky první „summit rovných příležitostí“ v Berlíně ve dnech 30.-31. ledna 2007, na němž ministři EU, odborové svazy, organizace zaměstnavatelů a nevládní organizace společně oficiálně zahájí Evropský rok 2007;
- nový průzkum týkající se názorů obyvatel Evropy na diskriminaci; a
- celoevropskou informační kampaň zaměřenou na podporu rovnosti a rozmanitosti a jejich výhod pro Evropu.

Kromě toho se bude konat mnoho dalších aktivit, konferencí a projektů ve vaší zemi – Evropský rok není (bom vylučně z Evropy) Nespok, každá země si musí vybrat prioritní oblasti a aktivity na národní úrovni, které mají být financovány. Mohou to být například ceny pro firmy, jež uplatňují důraznou politiku rozmanitosti, školní soutěže na téma respektu a tolerance apod.

Co mohu udělat já?

Každý člověk se může zúčastnit Evropského roku 2007. Každý z nás může začít tím, že se zamyslí nad svým vlastním chováním a postoji. Můžete také zorganizovat nebo se zapojit do aktivit konaných ve vašem okolí. Předpokladem úspěšného Evropského roku je zapojení všech – od malých podniků přes místní občanské skupiny, nevládní organizace, odborové svazy i školy.

Chcete se zapojit?

Obráťte se na osoby, jež mají Evropský rok 2007 na starosti ve vaší zemi, a zjistěte, které aktivity probíhají ve vaší oblasti!

Česká republika
Úřad vlády České republiky
 Odbor pro lidská práva
 Národní E. Beneše 4
 118 01 Praha
 Zdeněk Walek:
 walek.zdenek@vlada.cz
 Tel: +420 296 163 389
 Fax: +420 296 163 267

Sledujte nejnovější dění
 Navštivte naši webovou stránku:
<http://equality2007.europa.eu>

© Evropská společnost 2006
 Materiál © 2006 upravený pro ČR © Česko
 Republika Česká, příloha Evropského roku
 Připravil: Eduard
 VYTIŠTĚNO NA NECHLADIVÉM PAPÍRU

Úřad pro oficiální tisk
 PublicAffairs.europa.eu

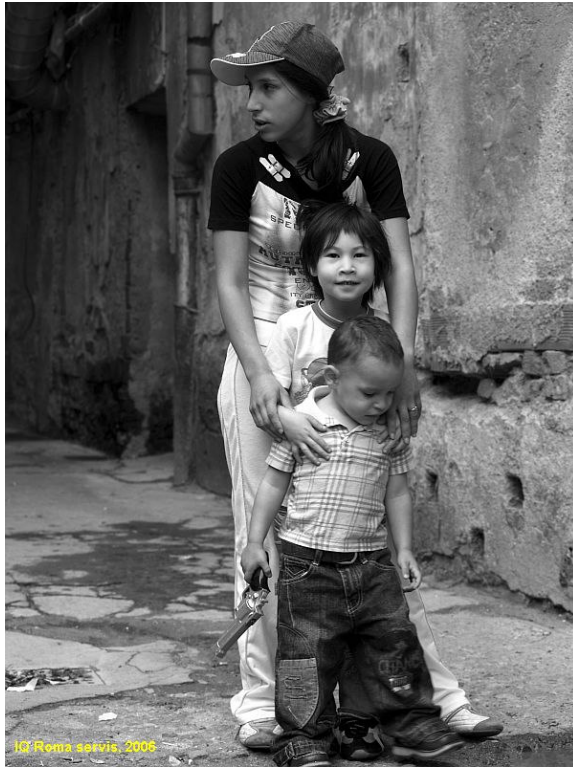
2007 – Evropský rok rovných příležitostí pro všechny

<http://equality2007.europa.eu>

Evropská komise

HLÍDEJTE SI SVÉ PŘEDSUDKY!
 OSVĚTOVÁ KAMPAŇ PROTI PŘEDSUDKŮM
 16. ŘÍJEN - 19. LISTOPAD 2006

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

“chci
být
zdravotní
sestrou”
dostanu příležitost?

2007: Brno slaví Evropský rok rovných příležitostí pro všechny
Projekt je realizován ze státního rozpočtu České republiky a spolufinancován Evropskou unií, v rámci realizace Evropského roku rovných příležitostí pro všechny (2007) – směřem ke spravedlivé společnosti v České republice
IQ Roma servis, o.s. - www.iqrs.cz, www.faktovadimja.cz, www.ethnic-friendly.eu

10.1 Evropský rok rovných příležitostí – český antidiskriminační projekt

Český antidiskriminační projekt „Krém na všechny barvy kůže“ byl oceněn jako nejlepší v Evropské unii

Lisabon, 20.11.2007 17:04, (zdroj ROMEA.cz)

Krém na všechny barvy kůže, který brněnské občanské sdružení IQ Roma servis distribuovalo během antidiskriminační kampaně, byl zástupci všech členských států EU oceněn jako nejlepší speciální počin v rámci Evropského roku rovných příležitostí pro všechny 2007 (ERRP), do něhož se zapojily všechny státy EU. Server Romea.cz o tom informoval asistent ministryně pro menšiny a lidská práva Miroslav Koranda.

Na závěrečné konferenci ERRP v Lisabonu převzala zástupkyně z IQ Roma servisu Ivona Parčiová čestnou cenu Evropského roku rovných příležitostí pro všechny. Do aktivit ERRP v České republice se zapojilo celá řada neziskových organizací, šest z nich využilo finanční podporu z EU.

„Jedním z přínosů Evropského roku rovných příležitostí pro všechny 2007 bylo nastolení partnerského dialogu mezi občanskou společností a státní správou. Výsledkem je zvýšení povědomí veřejnosti o tom, jak se bránit diskriminaci. Věřím, že antidiskriminační kampaň, která běžela během celého roku bude mít pozitivní vliv i na přijetí antidiskriminačního zákona parlamentem,“ řekla ministryně Džamila Stehlíková.

Vítězná akce se odehrála 16. listopadu v Brně. Dobrovolníci v centru města rozdávali krém pro všechny barvy kůže. "Běžně se krémy liší určením typologií kůže. Náš krém je určen pro všechny barvy kůže, což je jeho vtipným a nenásilným poselstvím na podporu jednoty v rozmanitosti, ke zviditelnění boje proti předsudkům a diskriminaci," popsali svůj nápad autoři kampaně ze sdružení IQ Roma servis. Podle nich krémy denně používají lidé bez ohledu na barvu kůže, vyznání, věk, postižení či sexuální orientaci.

2007: Brno slaví Evropský rok rovných příležitostí pro všechny

2007: Brno slaví Evropský rok rovných příležitostí pro všechny

Projekt je realizován ze státního rozpočtu České republiky a spolufinancován Evropskou unií, v rámci realizace Evropského roku rovných příležitostí pro všechny (2007) – směrem ke spravedlivé společnosti v České republice
IQ Roma servis, o.s. - www.iqrs.cz, www.jaktovidimja.cz, www.ethnic-friendly.eu